

dr. Kiss Nóra:

Captive¹ biztosítás – előnyök és hátrányok

2013. évi adatok szerint a világ kárbiztosítási díjbevételeiből a captive biztosítók több, mint 50%-kal részesednek. Ez az adat nem is annyira meglepő, ha figyelembe vesszük, hogy a Forbes 1000-es listáján szereplő cégek 90%-ának van captive biztosítója.

Napjainkban jellemzően multinacionális, nagy nemzetközi vagy regionális vállalatok, esetleg jelentős nemzeti társaságok, államok, tartományok, szakmai egyesületek vagy egy iparágon belüli szakmai csoportok hoznak létre captive biztosítót, olyanok, akik jellemzően sokat költenek biztosításra. Csak hogy néhány példát említsünk: a World Trade Center captive biztosítóját New York állam a szeptember 11-i tragédiát követően, 2004-ben hozta létre; a kínai PetroChina, a japán Sony vagy a British Petrol is rendelkezik captive biztosítóval.

A világ több, mint 5700 captive biztosítójának közel 20%-a Bermudán² található, amely így a Kajmán-szigetekkel³ együtt a világ captive piacának egyharmadát képviseli. Bermuda angolszász alapú felügyelési rendszere átmenetet képvisel az amerikai és európai felügyelési kultúra között, földrajzilag is a két kontinens között fekszik. „Területen kívülisége” hagyományos captive székhelyként megkönnyíti a világ különböző részeiről itt captive biztosítót alapítók számára, hogy meg tudjanak felelni a felügyelet által támasztott követelményeknek. Hasonló nagyságrendben találhatóunk captive-eket Európában is: Guernsey, Luxemburg, Írország, Isle of Man, Svédország, Svájc és Hollandia dicsekedhet említésre méltó számú captive biztosítóval, együttesen a bermudaihoz hasonló nagyságrendben. Egyes adatok szerint 2009-ben a bejegyzett captive biztosítók számát tekintve – Bermuda és a Kajmán-szigetek után – az egyesült államokbeli Vermont állam volt a harmadik a világon.

A captive története

Az az elképzelés, hogy tulajdonosai kockázatainak biztosítására biztosítót hozzanak létre, a biztosítás történetének korai időszakára vezethető vissza. Már 1782-ben hoztak létre kölcsönösségi biztosítót egy adott iparág képviselői. 1860-ban – a megnövekedett biztosítási díjakra reagálva – kereskedők egy csoportja Commercial Union néven megalakította saját biztosítótársaságát. Hasonló helyzet állt elő az amerikai kontinens északi felén is. A 20. században egyre több társaság foglalkozott kölcsönösségi biztosító vagy saját biztosítótársaság létrehozásával: a 20-as és 30-as években számos nagyvállalat alapított saját biztosítót (pl. ICI, BP, Unilever az Egyesült Királyságban, Lufthansa Németországban). Az első captive Guernsey-n 1922-ben jelent meg.

---

¹ Captive – angol kifejezés. Eredeti jelentése: fogoly, rab, foglyul/rabul ejtett.

Biztosítási törvényünk a fogalmak között „zárt biztosító”-ként hivatkozik rá és a következőképpen definiálja a captive biztosítót: „olyan biztosító, amelynek célja biztosítási fedezet biztosítása kizárólag azon vállalkozás vagy vállalkozások kockázatai tekintetében, amelyeknek a zárt biztosító tulajdonát képezi, vagy azon csoport vállalkozása vagy vállalkozásainak kockázatai tekintetében, amelynek a zárt biztosító a tagja”.

² Jogilag Nagy-Britannia tengerentúli területe, nem képezi az Egyesült Királyság részét, de annak szuverenitása alá tartozik.

³ Jogilag Nagy-Britannia tengerentúli területe, nem képezi az Egyesült Királyság részét, de annak szuverenitása alá tartozik.

A captive biztosítók modern fogalma a 20. század 50-es éveiben alakult ki. Az intézménytípus atyjának egy amerikai tűzvédelmi mérnököt tekintenek, aki munkája során épületeket becsült fel. Ügyfelei rendszeresen panaszkodtak, milyen nehéz kockázataikat elhelyezni a biztosítási piacon. A sikertelen kutatások és marketing, az eszközök elkobzása vagy államosítása és az egyes területeken – mint például az olajipari üzemek és az új épületek – bevezetett új egészségügyi és biztonsági előírások miatt csak igen magas díjért ajánlottak biztosítást nagyvállalatoknak a hagyományos biztosítási piacon. Ezek a nagyvállalatok olyan módszert kerestek, de nem találtak, amellyel úgy finanszírozták volna saját kockázati kitétséget, hogy a biztosítás nettó költségeit csökkenteni tudják a vállalat számára. A tűzvédelmi mérnök, Fred Reiss, gyorsan felismerte, hogy valami igen egyedi és egyszerű megoldásra van szükség, és eredeti koncepciója szerint leányvállalatokat hozott létre két államban az anyavállalatok kockázatainak biztosítására. Ezeket nevezte „captive”-nek.

Ezek a captive-ek csak az anyavállalat kockázatait biztosították, és csak kevés tőkét kellett tartalékolniuk a jövőbeni veszteségekre. Abban az időben az amerikai szabályozás nem ismerte a captive által ellenőrzött kockázatot, és amennyiben egy captive be akarta jegyeztetni magát, ugyanannyi tőkével kellett rendelkeznie, mint egy hagyományos biztosítónak, emellett éves beszámolót kellett benyújtania az amerikai biztosításfelügyeletet átfogó szervezetnek, az NAIC-nek.⁴ Mindez igen költségessé tette captive alapítását az Egyesült Államokban. Hasonló volt a helyzet az Egyesült Királyságban és sok már országban is.

Az 1962-es amerikai adóreform – amely többek között a captive befektetési eredményét is megadóztatta és intézkedéseket tartalmazott az amerikai tulajdonban lévő off-shore cégek adózására vonatkozóan is – arra készítetett számos vállalatot – köztük Reiss ügyfeleit –, hogy tengeren túli területeken keressenek székhelyet. Így Reiss 1962-ben bejegyeztette vállalkozását, az International Risk Managementet, Bermudán azzal a céllal, hogy nemzetközi ügyfeleknek alapítson és kezeljen captive-eket.

Az '70-es évek közepétől sorra hoztak létre captive-eket az anyagcég székhelyén kívüli országokban. A rohamosan bővülő captive piac szabályozására sorra alkották meg az érintett államok saját vonatkozó jogszabályait.⁵ Mára a captive a biztosítási rendszer elfogadott intézménytípusa, amelyre a kereskedelmi biztosítókhoz hasonlóan szigorú szabályok vonatkoznak.

Miért alapítanak captive biztosítókat?

Az elterjedt nézet szerint – részben az amerikai adóreformmal való összefüggésnek is betudhatóan – az elsődleges motiváció az adó mérséklése volt, a valóság azonban az, hogy a captive alapításának egyéb gazdasági okai vannak. Gyakran csak azért hoznak létre captive biztosítót, hogy a biztosítás költségeit egyetlen költségcentrumba koncentrálnak felhívják a menedzsment és a tulajdonosok (biztosítottak) figyelmét az üzleti tevékenységgel járó kockázatokra. A captive enyhítheti a biztosítási ciklus hatását, az esetleges magasabb kockázattartással lehetővé teszi, hogy kemény piac esetén

---

⁴ National Association of Insurance Commissioners

⁵ 1978: Bermuda

1979: Kajmán-szigetek

1981: Vermont

1986: Guernsey

1986: Hawaii

1986: Man-sziget

elfogadható feltételekkel lehessen biztosítást kötni. Kemény piacokon bizonyos kockázatok biztosítását csak captive biztosítók vállalják.

Érdemes végiggondolni, melyek azok az előnyök, amelyek captive biztosító alapításához vezetnek.

A *fokozott tudatosság és gyakorlati kockázatkezelési lépések alkalmazása* tekinthető talán a legfontosabb oknak. A legtöbb vállalkozás felismeri, milyen szerepet játszik a kockázatkezelés üzleti tevékenységük nyereségességében és hatékonyságában. Biztonsági és fizikai kármegelőző programokat dolgoznak ki, amelyek célja, hogy csökkentsék a bekövetkező károk értékét és a bekövetkezés gyakoriságát, ami cserében a biztosítási díj szintjének csökkenéséhez vezet.

Hasonlóan nyomós érv, hogy captive alkalmazásával *állandó és alacsonyabb biztosítási díjakat* lehet elérni. A biztosítási piac jellemzően ciklikus, a változó költségek kedvezőtlenül érintik a captive tulajdonosok költségvetésének tervezését és nyereség-előrejelzését. Összehasonlítva a hagyományos biztosítóval, a captive alacsonyabb díjakkal tud működni, mivel nincsenek marketing kiadásai, alacsonyabb bérekkel, kockázatvállalási és működési költségekkel tud dolgozni, és beéri minimális nyereséggel. Ebből következik, hogy a captive magasabb kárhányaddal is tud vállalni kockázatot, mint amilyennel a hagyományos piac hajlandó lenne. A hagyományos piac által kalkulált biztosítási díj akár 40%-os költséghányadot – nyereség, működési költségek, szerzési költségek – is tartalmazhat. A captive alapításával ezek a költségek csökkenthetők, hiszen a vállalat magának tarthatja meg a nyereséget, és az anyacég kártörténetének megfelelő díj fizetésével részesedhet a kockázati kitétségből.

Fontos előnye a captive biztosításnak, hogy ezen keresztül *könnyebb hozzáférni a viszontbiztosítási piachoz*, ami szintén csökkentheti a vállalat biztosítási védelmének költségeit. A viszontbiztosítók szívesen vállalják a captive biztosító kockázatait, mivel élvezhetik a captive anyacége magasabb színvonalú kockázatkezelésének és veszteségkontrolljának előnyeit, egyúttal világosabb képet kapnak a captive biztosító kockázatainak sajátosságairól. A captive emellett jutalékot is kaphat a viszontbiztosítási díj után, ami összességében csökkenti a költségeit.

A kereskedelmi biztosítónak a díjat a kockázatviselési időszak, adott esetben a naptári év elején fizetik, és a biztosító ennek befektetésével jövedelemhez juthat. Ha a díjat a captive-nek fizetik, a díjfizetés egyenletesen oszlik el az év folyamán, ezzel mód van a *pénzáramlás* fokozott visszatartására és ellenőrzésére; a károk kifizetésére felmerülésükkor kerülhet sor; lehetőség van a díjnak a csoporton belül tartására mindaddig, amíg a károk kifizethetők, és ezzel a captive befektetési jövedelemhez juthat az összegyűjtött díjak alapján.

Bizonyos *speciális kockázatokra* – mint például az érzékeny termékfelelősségi kockázatok, a környezetszennyezés, gyógyszerfelelősség és egyes szakmai felelősségek – a kártörténettől függetlenül gyakran nehéz vagy akár lehetetlen a hagyományos piacokon biztosítási fedezethez jutni. Ha esetleg sikerül is, csak nagyon magas díjért vagy elfogadhatatlan feltételekkel, még abban az esetben is, ha a biztosítottnak kifejezetten jó a kártörténete. Ezzel szemben a jól felépített captive biztosítani tudja a kívánt fedezetet a kockázatokra, ugyanakkor kedvező feltételekkel jut hozzá a viszontbiztosítási piachoz.

A biztosítási ipart folyamatos kritika éri a biztosítók és a biztosítottak közötti megfelelő *kommunikáció* hiánya miatt. Mivel a captive közel áll a biztosítotthoz és jellemzően ugyanannak a vállalatcsoportnak a tagja, esetében nem áll fönn ez a probléma.

A biztosítók egyes iparágakra, tevékenységekre besorolási útmutatókat vagy díjszabásokat alkalmazhatnak, és így – bármilyen jók is az adott biztosítással kapcsolatos tapasztalatok – valószínűleg rá is vonatkozni fog az adott iparágra alkalmazott minimális díj, amelynél kevesebért a biztosítók a kockázatkezelésre költött összeg nagyságától függetlenül nem vállalnak át kockázatot. Ugyanakkor negatív tapasztalatok esetén a díj emelkedhet. Ennek a rendszernek az az eredménye, hogy a „jó minőségű”, kedvezőbb kártapasztalattal rendelkező biztosított finanszírozza a „rosszabb minőségű”, rosszabb kártapasztalattal bíró biztosítottat. Gyakran előfordul emellett, hogy a kereskedelmi biztosító nem hajlandó egyedi, *testreszabott* kötvényszöveget vagy fedezetet kidolgozni. Ezzel szemben a captive pontosan azt a biztosítási fedezetet tudja nyújtani a biztosított anyagcégnek, amelyre annak szüksége van.

A captive lehetővé teszi, hogy egy *multinacionális* társaság csoportszinten nagyobb pénzügyi nettó megtartást alkalmazzon, mint ami helyi leányvállalati szinten igazolható lenne. Csoportszinten többféle kockázattal lehet számolni, így nincs a leányvállalatoknak szükségük arra, hogy a helyi piacon alacsony önrész mellett teljes fedezetet vásároljanak drágán. Emellett egyetlen csoporthoz tartozó captive keretében jobb a kárigények *kontrollja* is: az anyacég minden esetben tudomást szerez a kárigényről, nyomon tudja követni és fel tudja használni az információt kockázatkezelési politikája és gyakorlata fejlesztése során.

A captive-ek tevékenységének köszönhetően új módszerek és új biztosítási ágazatok jönnek létre, amelyek túllépnek a hagyományos biztosítási piacon; ráirányul a figyelem a pozitív kockázatkontrollra és javul a kockázat minőségével arányos díjazás.

Végül, de nem utolsó sorban az intézménytípus választásában közre játszhat az is, hogy a captive alapításának tőkeszükséglete – köszönhetően többek között a fent felsorolt szempontoknak – lényegesen alacsonyabb, mint a kereskedelmi biztosítóé.

A captive biztosítás fejlődésével a captive számos típusa jött létre. A legegyszerűbb, klasszikusnak tekinthető típus, az úgynevezett „pure” captive, amely csak a saját tulajdonosa és leányvállalatai kockázatait biztosítja. A homogén captive egy adott szektor kockázatait biztosítja, míg ha különböző cégek csoportjának nyújt fedezetet, heterogén captive-ről beszélünk. Az AM Best⁶ például több, mint húsz típust definiált. A mai captive biztosítók jelentős része ún. „protected cell captive” (PCC), amely díjért a tulajdonosaitól független ügyfeleknek nyújtja a captive előnyeit. Olyan jogszabállyal jön létre, amely jogilag védi az egyes „sejtek” eszközeit, hogy más „sejtek” kötelezettségei ne érinthessék azokat.

Visszalések a captive biztosítókkal

Eleinte adóelkerülés vagy az adófizetési kötelezettség kijátszása is előfordult a visszaélések között. Az adóhatóságoknak mára sikerült ezt a kockázatot kiküszöbölniük, ill. minimálisra csökkenteniük: több helyütt vezettek be olyan adózási szabályokat, amelyek alapján a captive nyereségét konszolidálni kell az anyacégével.

---

⁶ A biztosítási szektor számára teljes szolgáltatást nyújtó, 1899-ben alapított globális hitelminősítő cég.

A szélesebb biztosítási és viszontbiztosítási piachoz hasonlóan ez az intézménytípus sem mentes a visszaélésektől. A biztosított és biztosító közötti információs aszimmetria itt kevésbé vezethet visszaélésekhez, de belső csalásokra számos példát lehet itt is találni. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az alább említésre kerülő néhány eset nem feltétlenül „captive specifikus”, inkább egyfajta rövid leltára azoknak a visszaéléstípusoknak, amelyek captive-ek esetében is fellelhetők voltak.

Nem gyakori, de előfordul pénzmosás captive biztosítók esetében is.

Előfordult, hogy a gyenge vállalatirányítási gyakorlat vezetett csaláshoz, amelynek során eltitkolták a captive biztosító tényleges tulajdonosának kilétét, és tisztességtelen ügyletekre került sor. Más esetben egy aktuárius összejátszott a captive tulajdonosaival a jelentős alultartalékolás érdekében, ami lehetővé tette, hogy a captive – miközben technikailag inszolvens volt – tisztességtelenül tovább folytassa tevékenységét.

Végül, de nem utolsósorban olyan esetben, ahol bróker a captive kezelőjének tulajdonosa, fennáll a veszélye, hogy nem megfelelő piaci gyakorlatot folytatnak: például jutalékot fizetnek a brókernek cserébe azért, hogy a captive kezelője adott viszontbiztosítóval köti meg a captive viszontbiztosítását.

Összefoglalás

A captive biztosítók népszerűségének fő oka, hogy az üzleti biztosítóknál nagyobb rugalmasságot és számos előnyt biztosítanak az anyacégeknek.

Az előnyök közül érdemes kiemelni, hogy mivel a captive-nek fizetendő díjat úgy számítják, hogy a kötvény érvényessége alatt bekövetkező károkat fizessék ki belőle, és mivel a captive meghatározott kártartalékot képez, a captive-et használó a kockázatát sokkal körültekintőbben finanszírozza, mintha megtartaná a kockázatot, és nem képezne tartalékot a károkra. A captive rugalmasságot tesz lehetővé a biztosítási program felépítésében, és a kockázatkontroll nagyobb részben maradhat az anyagcégnél az önbiztosításon és a károk kezelése feletti kontroll megtartásán keresztül. A captive-ek a kockázatok szélesebb körére tudnak fedezetet nyújtani, mint a kereskedelmi biztosítók, ill. olyan esetekben is lehet rájuk számítani, amikor a kereskedelmi biztosítók nem tudnak, vagy nem akarnak reagálni egy társaság speciális igényeire. A captive-en keresztüli biztosítással az anyacég vagy csoport olyan kockázattértékelési és kockázatomérési fegyelemnek veti alá magát, ami segíti kockázatkezelése javításában és költségei csökkentésében.

Ezek az előnyök sokszorosan felülmúlják az adóelőnyök megszűnésének hatását, így a jövőben sem várható, hogy ez az intézménytípus veszítsen népszerűségéből.

„Szerkesztett formában megjelent a Privatbankar.hu oldalon 2015. május 15-én.”